

Ανωνυμοποιημένο κείμενο

Μετάφραση

C-266/19 – 1

Υπόθεση C-266/19

Αίτηση προδικαστικής αποφάσεως

Ημερομηνία καταθέσεως:

29 Μαρτίου 2019

Αιτούν δικαστήριο:

Bundesgerichtshof (Γερμανία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

7 Μαρτίου 2019

Ενάγουσα:

EIS GmbH

Εναγόμενος:

ΤΟ

BUNDESGERICHTSHOF

Διάταξη

[παραλειπόμενα]

επί της διαφοράς

EIS GmbH, [παραλειπόμενα]

ενάγουσα, αντεναγομένη και αναιρεσείουσα,

[παραλειπόμενα]

κατά

ΤΟ, [παραλειπόμενα]

εναγόμενος, αντενάγων και αναιρεσίβλητος,

[παραλειπόμενα]

[σελ. πρωτοτύπου 2]

Το πρώτο πολιτικό τμήμα του Bundesgerichtshof [Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο, Γερμανία] εξέδωσε, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 20ής Δεκεμβρίου 2018 [παραλειπόμενα], την ακόλουθη

διάταξη:

- I. Αναστέλλει τη διαδικασία.
- II. Υποβάλλει στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 6, παράγραφος 1, στοιχείο η', και παράγραφος 4, σε συνδυασμό με το παράρτημα I, τμήμα A, της οδηγίας 2011/83/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2011, σχετικά με τα δικαιώματα των καταναλωτών (ΕΕ 2011, L 304, σ. 64):
 1. Θεωρείται ότι «υπάρχει» αριθμός τηλεφώνου κατά την έννοια των οδηγιών για τη συμπλήρωση του υποδείγματος εντύπου υπαναχωρήσεως με βάση το παράρτημα I, τμήμα A, της οδηγίας 2011/83/ΕΕ, όταν ο έμπορος δηλώνει σαφώς και ευκρινώς τον αριθμό τηλεφώνου στο νομικό σημείωμα ή στην αρχική σελίδα του ιστότοπου που διατηρεί;
 2. Θεωρείται ότι «υπάρχει» αριθμός τηλεφώνου κατά την έννοια των οδηγιών για τη συμπλήρωση του υποδείγματος εντύπου υπαναχωρήσεως με βάση το παράρτημα I, τμήμα A, της οδηγίας 2011/83/ΕΕ, όταν ο έμπορος διατηρεί μεν τηλεφωνική σύνδεση για επαγγελματικούς σκοπούς, αλλά δεν την χρησιμοποιεί για τη σύναψη εξ αποστάσεως συμβάσεων ούτε, επομένως, για την ακύρωση εξ αποστάσεως συμβάσεων υπό μορφή λήψης δηλώσεων υπαναχωρήσεως; **[σελ. πρωτοτύπου 3]**

Σκεπτικό:

- 1 I. Η ενάγουσα απηύθυνε όχληση προς τον εναγόμενο, ο οποίος είναι ανταγωνιστής της στην αγορά ερωτικών βοηθημάτων που διατίθενται μέσω διαδικτύου, με έγγραφο το οποίο συνέταξε ο δικηγόρος της στις 29 Δεκεμβρίου 2014, λόγω παροχής εσφαλμένης ενημερώσεως περί υπαναχωρήσεως και λόγω διαφήμισης με την προβολή αποτελέσματος δοκιμής. Συναφώς, απαίτησε από τον εναγόμενο να αναλάβει δέσμευση παραλείψεως συνεπαγόμενη ποινή σε περίπτωση μη συμμορφώσεως και να καταβάλει τα έξοδα της οχλήσεως ύψους 612,80 €.

- 2 Στις 8 Ιανουαρίου 2015, ο εναγόμενος ανέλαβε τη σχετική δέσμευση παραλείψεως. Εν συνεχεία όμως απηύθυνε δική του όχληση προς την ενάγουσα, με έγγραφο του δικηγόρου του, της 12ης Ιανουαρίου 2015, προβάλλοντας το ότι η ενάγουσα δεν δήλωνε αριθμό τηλεφώνου στον ιστότοπό της στο πλαίσιο της ενημέρωσης περί υπαναχωρήσεως. Υπολόγισε ότι η αμοιβή του δικηγόρου για την όχληση αυτή ανέρχεται επίσης σε 612,80 € και αξίωσε την κάλυψή της προτείνοντας συμψηφισμό έναντι της αντίστοιχης απαιτήσεως καταβολής εξόδων της ενάγουσας σε σχέση με τη δική της όχληση της 29ης Δεκεμβρίου 2014.
- 3 Κατόπιν τούτου, η ενάγουσα άσκησε αγωγή και ζήτησε να αναγνωρισθεί ότι δεν μπορούν να γίνουν δεκτές οι αξιώσεις παραλείψεως και καταβολής εξόδων που προέβαλε ο εναγόμενος με την όχληση της 12ης Ιανουαρίου 2015. Επίσης, απαίτησε την καταβολή των εξόδων όσον αφορά τη δική της όχληση της 29ης Δεκεμβρίου 2014. Συναφώς, η ενάγουσα επικαλέσθηκε ότι ο αριθμός τηλεφώνου που χρησιμοποιεί δηλωνόταν στο νομικό σημείωμα του ιστότοπου που διατηρεί. Επιπλέον, ο αριθμός τηλεφώνου περιεχόταν και στο κατώτερο τμήμα της αρχικής σελίδας του εν λόγω ιστότοπου.
- 4 Με την ανταγωγή του, ο εναγόμενος προέβαλε την αξίωση παραλείψεως που είχε εγείρει με την όχληση της 12ης Ιανουαρίου 2015.
- 5 Ακολούθως, η ενάγουσα παραιτήθηκε από το αίτημά της περί αναγνωρίσεως του ότι δεν μπορεί να γίνει δεκτή η εν λόγω αξίωση παραλείψεως. [σελ. πρωτοτύπου 4]
- 6 Το πρωτοδικείο απέρριψε την αγωγή και έκανε δεκτή την ανταγωγή. Το εφετείο απέρριψε επί της ουσίας την έφεση της ενάγουσας.
- 7 Με την αίτηση αναιρέσεως που επέτρεψε το εφετείο και την απόρριψη της οποίας ζητεί ο εναγόμενος, η ενάγουσα εξακολουθεί να προβάλλει τα αιτήματά της σε σχέση με την αγωγή και την ανταγωγή τα οποία δεν έγιναν δεκτά στον πρώτο και στον δεύτερο βαθμό.
- 8 II. Η έκβαση της αιτήσεως αναιρέσεως εξαρτάται από το αν η ενημέρωση περί υπαναχωρήσεως, που χρησιμοποιούσε η ενάγουσα στον ιστότοπό της και την οποία αμφισβητεί ο εναγόμενος, αντέβαινε στο άρθρο 312d, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του BGB [Bürgerliches Gesetzbuch, γερμανικός αστικός Κώδικας] και στο άρθρο 246a, παράγραφος 1, υποπαράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, σημείο 1, και δεύτερο εδάφιο, σε συνδυασμό με το παράρτημα 1 του EGBGB [Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch, γερμανικός εισαγωγικός νόμος στον αστικό Κώδικα] και, ως εκ τούτου, ήταν αντίθετη προς τους κανόνες του ανταγωνισμού με βάση τα άρθρα 3 και 4, σημείο 11, του UWG [Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb, γερμανικός νόμος κατά του αθέμιτου ανταγωνισμού] όπως αυτός ίσχυε πριν τροποποιηθεί. Τούτο εξαρτάται από την ερμηνεία του άρθρου 6, παράγραφος 1, στοιχείο η', και παράγραφος 4, σε συνδυασμό με το παράρτημα I, τμήμα A, της οδηγίας 2011/83/ΕΕ σχετικά με τα δικαιώματα των καταναλωτών (στο εξής: οδηγία 2011/83/ΕΕ). Για τον λόγο αυτόν, πριν από την

κρίση επί της αιτήσεως αναιρέσεως επιβάλλεται η αναστολή της διαδικασίας και η υποβολή αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης δυνάμει του άρθρου 267, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β', και τρίτο εδάφιο, ΣΛΑΕ.

- 9 1. Κατά το άρθρο 312g, παράγραφος 1, του BGB, ο καταναλωτής έχει δικαίωμα υπαναχωρήσεως σύμφωνα με το άρθρο 355 του BGB σε περιπτώσεις συμβάσεων που συνάπτονται εκτός εμπορικού καταστήματος (άρθρο 312b του BGB) και εξ αποστάσεως συμβάσεων (άρθρο 312c του BGB). Βάσει του άρθρου 312d, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, του BGB και του άρθρου 246a, παράγραφος 1, υποπαράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, σημείο 1, του EGBGB, ο έμπορος οφείλει να ενημερώνει τον καταναλωτή σχετικά με τις προϋποθέσεις, την προθεσμία και τις διαδικασίες ασκήσεως του δικαιώματος υπαναχωρήσεως σύμφωνα με το άρθρο 355, παράγραφος 1, του BGB το οποίο έχει ο καταναλωτής δυνάμει του άρθρου 312g, παράγραφος 1, του BGB. Ο έμπορος δύναται να εκπληρώσει το εν λόγω καθήκον ενημερώσεως βάσει του άρθρου 246a, παράγραφος 1, υποπαράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του EGBGB διαβιβάζοντας σε μορφή κειμένου το υπόδειγμα οδηγιών για την υπαναχώρηση που προβλέπει το παράρτημα 1, δεόντως συμπληρωμένο. Το εν λόγω υπόδειγμα περιέχει την εξής επισήμανση: «Προκειμένου να ασκήσετε το δικαίωμα υπαναχώρησης, οφείλετε να μας ενημερώσετε (2) [σελ. πρωτοτύπου 5] για την απόφασή σας να υπαναχωρήσετε από την παρούσα σύμβαση με μια ξεκάθαρη δήλωση (π.χ. επιστολή που θα σταλεί με ταχυδρομείο, φαξ ή ηλεκτρονικό ταχυδρομείο)». Οι οδηγίες για τη συμπλήρωση του εντύπου προβλέπουν, ως προς το 2, το εξής: «Αναγράψτε το ονοματεπώνυμό σας, τη γεωγραφική διεύθυνσή σας και, εάν υπάρχει, τον αριθμό του τηλεφώνου σας, τον αριθμό τηλεομοιοτυπίας σας (φαξ) και τη διεύθυνση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου σας».
- 10 Οι ανωτέρω διατάξεις μεταφέρουν στο γερμανικό δίκαιο το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο η', και παράγραφος 4, σε συνδυασμό με το παράρτημα I, τμήμα A, της οδηγίας 2011/83/ΕΕ και, επομένως, πρέπει να ερμηνεύονται σύμφωνα με τις διατάξεις αυτές. Συναφώς, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η οδηγία 2011/83/ΕΕ, όπως προκύπτει από το άρθρο 4 και την αιτιολογική της σκέψη 7, σκοπεί στην πλήρη εναρμόνιση των πτυχών της προστασίας καταναλωτών τις οποίες καλύπτει. Κατά συνέπεια, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να διατηρήσουν ή να θεσπίσουν ούτε αυστηρότερες ούτε ευνοϊκότερες νομοθετικές διατάξεις στον επίμαχο τομέα [παραλείπόμενα]. Οι εξεταζόμενες, εν προκειμένω, διατάξεις της οδηγίας συμπίπτουν, κατ' ουσίαν, με τις αντίστοιχες ρυθμίσεις του γερμανικού δικαίου και έχουν ως εξής:
- 11 Πριν δεσμευθεί ο καταναλωτής με σύμβαση συναπτόμενη εξ αποστάσεως ή εκτός εμπορικού καταστήματος, ο έμπορος παρέχει στον καταναλωτή πληροφορίες, βάσει του άρθρου 6, παράγραφος 1, στοιχείο η', της οδηγίας 2011/83/ΕΕ, όπου υπάρχει δικαίωμα υπαναχώρησης, σχετικά με τις προϋποθέσεις, την προθεσμία και τις διαδικασίες άσκησης του δικαιώματος σύμφωνα με το άρθρο 11, παράγραφος 1, της οδηγίας. Το άρθρο 6, παράγραφος 4, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 2011/83/ΕΕ ορίζει ότι οι πληροφορίες αυτές μπορούν να παρέχονται με

το υπόδειγμα οδηγιών για την υπαναχώρηση που παρατίθεται στο παράρτημα Ι τμήμα Α. Κατά το άρθρο 6, παράγραφος 4, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 2011/83/ΕΕ, ο έμπορος έχει εκπληρώσει τις εν λόγω υποχρεώσεις παροχής πληροφοριών, εφόσον έχει παράσχει αυτές τις οδηγίες, σωστά συμπληρωμένες, στον καταναλωτή. Το υπόδειγμα οδηγιών για την υπαναχώρηση περιέχει την ακόλουθη επισήμανση: «Προκειμένου να ασκήσετε το δικαίωμα υπαναχώρησης, οφείλετε να μας ενημερώσετε (2) για την απόφασή σας να υπαναχωρήσετε από την παρούσα σύμβαση με μια ξεκάθαρη δήλωση (π.χ. επιστολή που θα σταλεί με ταχυδρομείο, φαξ ή ηλεκτρονικό ταχυδρομείο)». Οι οδηγίες για τη συμπλήρωση του εντύπου στο παράρτημα Ι, τμήμα Α, προβλέπουν, ως προς το 2, το εξής: «Αναγράψτε το ονοματεπώνυμό σας, τη γεωγραφική διεύθυνσή σας και, εάν υπάρχει, τον αριθμό του τηλεφώνου σας, τον αριθμό τηλεομοιοτυπίας σας (φαξ) και τη διεύθυνση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου σας».

- 12 2. Στην επίμαχη περίπτωση, η ενάγουσα χρησιμοποίησε το υπόδειγμα οδηγιών για την υπαναχώρηση προκειμένου να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις παροχής πληροφοριών. Στο προβλεπόμενο πεδίο του εντύπου πληροφοριών δεν συμπλήρωσε αριθμό τηλεφώνου, μολονότι διαθέτει αναμφίβολα τηλεφωνική σύνδεση για επαγγελματικούς σκοπούς όπως διαπίστωσε το εφετείο. Συναφώς, κατά τις διαπιστώσεις του εφετείου, η ενάγουσα προέβλεπε ότι είχε δηλώσει αριθμό τηλεφώνου στο νομικό σημείωμα του ιστότοπου που διατηρεί· επιπλέον, ο αριθμός τηλεφώνου που χρησιμοποιεί περιέχεται σαφώς και ευκρινώς στο κατώτερο τμήμα της αρχικής σελίδας του εν λόγω ιστότοπου. Περαιτέρω, στο δικόγραφο της αιτήσεως αναιρέσεως, η ενάγουσα παραπέμπει στην επιχειρηματολογία την οποία είχε αναπτύξει στον πρώτο βαθμό και δεν αμφισβητήθηκε από τον εναγόμενο, ήτοι ότι δεν συνάπτει συμβάσεις μέσω τηλεφώνου· εκτιμά, λοιπόν, ότι δεν οφείλει να χρησιμοποιεί την τηλεφωνική σύνδεση για την ακύρωση εξ αποστάσεως συμβάσεων υπό μορφή λήψης δηλώσεων υπαναχωρήσεως.
- 13 α) Επομένως, τίθεται το ερώτημα αν «υπάρχει» αριθμός τηλεφώνου κατά την έννοια των οδηγιών για τη συμπλήρωση του υποδείγματος εντύπου υπαναχωρήσεως με βάση το παράρτημα Ι, τμήμα Α, της οδηγίας 2011/83/ΕΕ, όταν ο έμπορος δηλώνει σαφώς και ευκρινώς τον αριθμό τηλεφώνου στο νομικό σημείωμα ή στην αρχική σελίδα του ιστότοπου που διατηρεί (πρώτο προδικαστικό ερώτημα). Κατά την εκτίμηση του τμήματος, στο ερώτημα αυτό πρέπει να δοθεί καταφατική απάντηση.
- 14 Έμπορος ο οποίος δηλώνει σαφώς και ευκρινώς αριθμό τηλεφώνου στο νομικό σημείωμα ή στην αρχική σελίδα του ιστότοπου που διατηρεί, δημιουργεί την εντύπωση στον καταναλωτή ότι μπορεί να επικοινωνήσει μαζί του καλώντας τον συγκεκριμένο αριθμό τηλεφώνου και να προβεί σε σχετικές δηλώσεις ενώπιον του. Εάν ο έμπορος δεν διευκρινίζει με αντίστοιχη [σελ. πρωτοτύπου 7] σημείωση ότι ο εν λόγω αριθμός τηλεφώνου δεν προορίζεται για τη λήψη δηλώσεων υπαναχωρήσεως, πρέπει να δεχθεί ότι, βάσει της εντύπωσης που δημιουργείται, ο αριθμός τηλεφώνου ενδέχεται να χρησιμοποιηθεί και για την υποβολή δηλώσεων υπαναχωρήσεως. Επομένως, τέτοιος αριθμός τηλεφώνου

«υπάρχει» κατά την έννοια των οδηγιών για τη συμπλήρωση του υποδείγματος εντύπου υπαναχωρήσεως με βάση το παράρτημα I, τμήμα A, της οδηγίας 2011/83/ΕΕ και πρέπει να συμπληρώνεται στο προβλεπόμενο πεδίο του υποδείγματος οδηγιών για την υπαναχώρηση.

- 15 β) Περαιτέρω, τίθεται το ερώτημα αν «υπάρχει» αριθμός τηλεφώνου κατά την έννοια των οδηγιών για τη συμπλήρωση του υποδείγματος εντύπου υπαναχωρήσεως με βάση το παράρτημα I, τμήμα A, της οδηγίας 2011/83/ΕΕ, όταν ο έμπορος διατηρεί μεν τηλεφωνική σύνδεση για επαγγελματικούς σκοπούς, αλλά δεν την χρησιμοποιεί για τη σύναψη εξ αποστάσεως συμβάσεων ούτε, επομένως, για την ακύρωση εξ αποστάσεως συμβάσεων υπό μορφή λήψης δηλώσεων υπαναχωρήσεως (δεύτερο προδικαστικό ερώτημα). Κατά την εκτίμηση του δικάζοντος τμήματος, στο ερώτημα αυτό πρέπει να δοθεί επίσης καταφατική απάντηση.
- 16 Αριθμός τηλεφώνου κατά την έννοια των οδηγιών για τη συμπλήρωση του υποδείγματος εντύπου υπαναχωρήσεως με βάση το παράρτημα I, τμήμα A, της οδηγίας 2011/83/ΕΕ «υπάρχει» όταν ο έμπορος χρησιμοποιεί τον αριθμό αυτόν για επαγγελματικούς σκοπούς. Το γεγονός ότι ο έμπορος δεν χρησιμοποιεί τον αριθμό τηλεφώνου που εξυπηρετεί επαγγελματικούς σκοπούς για τη σύναψη εξ αποστάσεως συμβάσεων δεν δικαιολογεί το ότι ο έμπορος δεν διαθέτει τον αριθμό τηλεφώνου για τη λήψη δηλώσεων υπαναχωρήσεως.
- 17 Η ανωτέρω προσέγγιση δεν αναιρείται από τις εκτιμήσεις στο πλαίσιο της διατάξεως περί παραπομπής για το «σύστημα τηλεφωνικής επανάκλησης» βάσει των οποίων το δικάζον τμήμα έκρινε ως αμφίβολο το αν πρέπει να θεωρείται ότι επιχείρηση διαθέτει τέτοιο μέσο επικοινωνίας κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2011/83/ΕΕ, εφόσον αυτό χρησιμοποιείται αποκλειστικώς για άλλους σκοπούς και όχι για την επικοινωνία με τους καταναλωτές στο πλαίσιο της συνάψεως εξ αποστάσεως συμβάσεων ([παραλειπόμενα] [σελ. πρωτοτύπου 8] [παραλειπόμενα] υπόθεση C-649/17).
- 18 Στην υπόθεση εκείνη, το δικάζον τμήμα δέχθηκε ότι δεν συνηγορεί υπέρ τέτοιας ερμηνείας της φράσης «αν υπάρχει» το ότι ο έμπορος, εφόσον εκκινεί την άσκηση εμπορικής δραστηριότητας εξ αποστάσεως, θα πρέπει να τροποποιήσει στην πράξη την επιχειρηματική του οργάνωση και ενδεχομένως να προσλάβει επιπλέον συνεργάτες, προκειμένου να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις επικοινωνίας μέσω τηλεφώνου και τηλεομοιοτυπίας όχι μόνο για τις υφιστάμενες ανάγκες επαγγελματικής και διοικητικής φύσεως, αλλά και για τα επιπρόσθετα ερωτήματα καταναλωτών σε σχέση με τη σύναψη εξ αποστάσεως συμβάσεων. Η αποδοχή τέτοιου είδους ευρείας υποχρέωσης παροχής πληροφοριών θα συνεπαγόταν κατ' ανάγκη παρέμβαση στην ελευθερία της επιχειρηματικής οργάνωσης που προστατεύεται με βάση τα άρθρα 16 και 17, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εν πάση περιπτώσει, εάν ο έμπορος χρησιμοποιεί άλλα μέσα επικοινωνίας στο πλαίσιο συνάψεως εξ αποστάσεως συμβάσεων τα οποία καλύπτουν τις ανάγκες του καταναλωτή όσον αφορά τη γρήγορη και αποτελεσματική επικοινωνία κατά την έννοια του άρθρου

6, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2011/83/ΕΕ, η ερμηνεία της φράσης «αν υπάρχει» υπό την έννοια ότι ο έμπορος οφείλει να παρέχει πληροφορίες με τη χρήση κάθε μέσου που διαθέτει η επιχείρησή του, ανεξαρτήτως του αν αυτό χρησιμοποιείται στο πλαίσιο της εμπορικής διαθέσεως των προϊόντων του διά της συνάψεως εξ αποστάσεως συμβάσεων, θα αντέβαινε στον σκοπό που περιέχεται στην αιτιολογική σκέψη 4 της οδηγίας και συνίσταται στην επίτευξη σωστής ισορροπίας μεταξύ υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών και ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων [παραλειπόμενα].

- 19 Ο σχετικός προβληματισμός που αναφέρει το δικάζον τμήμα αφορά τις γενικές προσυμβατικές υποχρεώσεις παροχής πληροφοριών που προβλέπει το άρθρο 6, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2011/83/ΕΕ, οι οποίες πρέπει να εκπληρώνονται από εξειδικευμένους συνεργάτες σε περίπτωση ενδεχόμενων ερωτημάτων εκ μέρους των καταναλωτών [σελ. πρωτοτύπου 9] σε σχέση με τη σύναψη εξ αποστάσεως συμβάσεων. Η επίμαχη περίπτωση όμως αφορά μόνον τη λήψη δηλώσεων υπαναχώρησης στην επιχείρηση της ενάγουσας και την τεκμηρίωση αυτών. Τούτο δεν επιβαρύνει εν γένει την επιχείρηση στην οποία απευθύνεται η δήλωση υπαναχώρησης περισσότερο από τις περιπτώσεις που η υπαναχώρηση δηλώνεται μέσω ταχυδρομικής επιστολής ή πραγματοποιείται διά της επιστροφής του προϊόντος με αντίστοιχη συνοδευτική δήλωση. Συνεπώς, οι αμφιβολίες που οδήγησαν το δικάζον τμήμα στην υποβολή αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως στην [παραλειπόμενα] [υπόθεση C-649/17] σε σχέση με το αν πρέπει να θεωρείται ότι η επιχείρηση διαθέτει και μέσα επικοινωνίας τα οποία ο έμπορος χρησιμοποιούσε προηγουμένως μόνο για άλλους σκοπούς, όπως την επικοινωνία με επιτηδευματίες ή διοικητικές αρχές, δεν υφίστανται στην εξεταζόμενη εν προκειμένω περίπτωση.

[παραλειπόμενα]